

In het indrukwekkende essay dat Roemer van Toorn schreef voor het Jaarboek *Architectuur in Nederland 2001>02* klinkt een lichte teleurstelling door. Die spreekt hij niet uit, die schemert hooguit tussen de regels door, maar die proef ik echter wel, als zout op de rand van een margarita-glas. Van Toorn is teleurgesteld in de architecten van deze tijd. Net als de middenklasse, die de hoofdpersoon is van zijn essay, is de architect 'door de totale materiële en mentale vrijheid de weg kwijtgeraakt in dit gedoogparadijs'. Architecten laten zich meeslepen in de hang naar belevenissen, in 'het scheppen van imaginaire werelden voor de klant'. Hij of zij is te veel imagineer geworden en de architectuur heeft zich te veel aan de behaagzieke wetmatigheden van het pretpark ontworpen. Het valt niet te ontkennen dat steeds meer gebouwen meedoen aan het vertellen van een voor de gelegenheid verzonden verhaal. Steeds meer plaatsen worden scripted places waar we vrijwillig, of zonder het te beseffen, meedoen aan een vooraf bedacht en uitgestippeld verhaal. Dat geldt niet alleen voor vrije tijdsprogramma's als winkelen, sport en uitgaan, maar ook in de woningbouw, in Nederland toch driekwart eeuw lang de vluchtheuvel van het modernisme. Al medio jaren tachtig is thematiseren van de woningbouw begonnen in *De Fantasie en De Realiteit*, speeltuinen voor architecten aan de rand van de grote mensenstad Almere, dat de trend heeft voortgezet met de *Muziekwijk*, de *Filmwijk* en recentelijk nog het *Gewilde Wonen*. In de maatschappijkritische jaren zeventig heette dat 'inkapselen'. Overal staan – soms meer, soms minder geslaagde pastiches op de stijl van de jaren dertig, in *Kattenbroek* staan 'ruïnes', in *Cuyk* en *Helmond* staan 'grachtenpanden', buiten

Den Bosch staan 'kastelen', bij Groningen verrijzen hedendaagse varianten op de borg. Zeeland versterkt de kakofonie met vakantiehuizen in Engelse cottage-stijl met rieten dak én in een mediterrane aandoende stijl die meer aan Florida doet denken dan aan de Middellandse Zee. En niet te vergeten de door eigenbouwers in elkaar gepunnikte catalogusboerderettes, waarvan de erker en de carport de enige voorspelbare elementen zijn. Wonen is pret, dit is wat Van Toorn zo mooi noemt 'een mediagenieke en populistische marktarchitectuur', oftewel het 'pragmatismevirus'. De mening dat de architect tegenwoordig te weinig gevaarlijk is, was onlangs ook te horen uit de mond van beroepsstokebrand Carel Weeber, bij de presentatie van een (overigens tandeloos) boek over zijn eigen bureau de Architecten Cie. met de titel 'Profession Architect'. Het stak Weeber dat er geen enkele architect gehoord was tijdens de parlementaire enquête naar de bouwfraude. Zo bleek maar weer, vond hij, dat de ontwerper zich te veel in een artistieke luwte heeft teruggetrokken. Van Toorn heeft gelijk als hij overheid en politiek verwijten dat ze hun rol ten dienste van het publieke belang hebben opgegeven en dat de publieke sfeer is opgehouden te bestaan. Dat heb je nu eenmaal met scripted places; die worden met een bedoeling scripted gemaakt, namelijk om de passant tot consument te maken. Maar moet je de architect dat verwijten? In hoeverre kun je de architect verplichten de eeuwige rebel te blijven en zich tegen de tijdgeest te verzetten? Heeft hij anders per definitie zijn ziel aan de duivel verkocht? Iedere samenleving krijgt de architectuur die ze verdient en die ze verlangt. En dat kun je de architect niet kwalijk nemen.

Tracy Metz is redacteur van NRC Handelsblad.